

Hvorfor skal psykologer vide noget om hjernen? Det skal vi ganske enkelt, fordi hjernen er forudsætningen for menneskers tanker, følelser og adfærd. Dette demonstrerer hjerneforsker og forfatter David Eagleman i sin populærvideenskabelige bog *Hjernen. Historien om dig*, hvis indhold tillige har vakt begejstring som BBC-program (kan ses via YouTube).

Bogens formål er at undersøge hjernens betydning for menneskers bevidsthedsliv. Læseren stifter bekendtskab med flere hjernemæssige fænomener fra hhv. barndom, pubertet, voksenliv (i alle dets afarter), alderdom og mulig demens. På fascinerende og letlæst vis præsenterer Eagleman en række cases og undersøgelser samt forklarer herefter sammenhænge imellem hjernens strukturer, neurale netværk og observeret adfærd. Han forholder sig dog ikke alene til hjerneforskning, men begiver sig respektfuldt ud i spørgsmål om fx:

- Menneskets oplevelse af tilknytning og mening;
- Vores hjernes unikke 'indre model';
- Menneskets frie vilje; samt
- Hjerneforskningens uløste gåde, hvad angår 'the binding problem'.[\[1\]](#)

I bogens afslutning skitserer forfatteren endnu ikke udviklede muligheder for menneskets fremtid, såsom eventuel adgang til sansemæssige data, som vi med vores nuværende biologi ikke vil kunne processere. Vi får også et kortfattet indblik i kryokonservering, (dvs. nedfrysning af neuralt materiale med henblik på senere 'genoplivning'), som man allerede nu beskæftiger sig med rundt omkring i verden.

En del af bogens indhold vil være genkendelig for psykologer fra bl.a. studiefagene humanbiologi, perceptions- og kognitionspsykologi, udviklingspsykologi og socialpsykologi. De mange fakta om, hvor avanceret den menneskelige hjerne er i forhold til de nuværende stærkeste computere, bør, uanset viden på forhånd, få læseren til at føle det som en udmærkelse snarere end som en fornærmelse, at vi er underlagt vores hjernemæssige biologi. Hvor er det forunderligt, at vi mennesker kan så fantastisk meget qua vores hjerner! Uden at være bevidste om det har vi evnen til avanceret 'iagttagertillæg': Alle farver, lyde og lugte eksisterer eksempelvis kun i kraft af vores hjerne. Hvis vi kunne opleve omgivelserne uden vores hjerne, ville de fremstå farve- og lydløse, og vi ville ligeledes være foruden lugte og taktile indtryk.

Humanisten kan muligvis i denne kendsgerning finde delvis belæg for fænomenologernes ståsted, om end fænomenologerne med min viden tog udgangspunkt i filosofi og ikke i hjernens beskaffenhed. Til gengæld kan det deterministiske menneskesyn, der ligger lige under overfladen i hjerneforskning, få selv samme humanist til at råbe vagt i gevær.

Med sin påpegning af emergens, '*som opstår, når enkle enheder interagerer på den helt rigtige måde, sådan at noget større kan opstå*' (side 219), anerkender Eagleman, at vi er andet og mere end ren avanceret mekanik. På sober, men kortfattet vis inddrager han eksemplet med Leibniz' mølle og husker desuden vigtige filosofiske bidrag fra bl.a. Descartes og Heidegger. Men Eagleman gør det alligevel kun til et spørgsmål om at kortlægge hjernemæssige data tilstrækkeligt ihærdigt, inden de afgørende brikker vil falde på plads, således at al menneskelig bevidsthed kan forklares ned til allermindste detalje; fx hvorfor jeg lige præcist har valgt at bruge de ord – og ikke andre ord – der udgør denne anmeldelse.

Der kan måske komme en dag, hvor mennesker vil grine over, at professionelle engang, uden at blinke, talte om menneskets 'identitet', 'sjæl' eller 'ånd'. Hos Eagleman bliver identitet allerede en smule afmystificeret, idet identitet – hjernemæssigt set – er under konstant forandring som følge af menneskets plastiske neurale netværk.

Men hvad kan vi i sidste ende bruge denne viden til, hvis 'landkortet' (læs: den ultimative, komplette mængde data om den menneskelige hjerne) ender med at være så enormt, at ingen alligevel kan orientere sig herefter? Reduktionisme, dvs. at forstå en helhed fuldstændig ud fra dens bestanddele, er en potentielt problematisk tilgang. Tilsvarende er det problematisk, hvis humanister mener, at snablen eller stødtænderne er hele elefanten – som i *The Elephant Poem*.

Eaglemans arbejde viser, at hjerneforskning fortsat må ty til metafysiske begreber, trods denne videnskabs hastige udvikling. På sigt kan sådanne hvide pletter på landkortet forhåbentlig medføre et mere veludviklet tværfagligt samarbejde imellem hjerneforskning og humanistisk videnskab om at forstå, hvad det vil sige at være et (biologisk) menneske.

Psykolog Irene Christiansen. Ansat i Dignity, Dansk Institut imod Tortur

1) *The binding problem'* drejer sig om, at det endnu ikke lader sig forklare, hvordan hjernen kan producere ét samlet billede af verden, når vi ved, at synet behandles i ét område af hjernen, hørelsen i et andet og følesansen i et tredje osv. (side 49).

Ekstra praj til den interesserede læser

Til hvert kapitel har Eagleman bagest i bogen anført litteraturreferencer, således at den interesserede læser kan gå videre med de undersøgelser, forfatteren omtaler. I denne anmeldelse får læseren nogle ekstra praj:

- Fra side 26 og et par sider frem skriver forfatteren om *Patologiske forandringer*. Engelske hjernekirurg Henry Marsh har skrevet bestselleren *Gør ikke skade. Fortællinger om livet, døden og lægekunsten* (dansk udgave 2016). I denne bog er der ca. 30 forskellige eksempler på patologiske forekomster i hjernen – én for hvert kapitel. Bogen er anmeldt i marts 2016 på Dansk Psykolog Forenings hjemmeside under *Boganmeldelser*.
- På side 29-30 skriver David Eagleman om de associationer, som 'små franske kager' fra en fødselsdagsfest kan give anledning til hos et menneske. *På sporet efter den tabte tid* af forfatteren Marcel Proust er et omfattende og verdensberømt skønlitterært værk på 8 bind og er særligt kendt for en scene, hvor en af romanfigurerne – ved at spise en Madeleinekage – genkalder sig sommerferiestemninger fra sin barndom. Scenen med Madeleinekagen optræder ca. på side 30 i bind 1, hvorfor man i selve romanen ikke skal lede længe efter denne berømte tekstpassage. Mon Eagleman har haft denne roman i tankerne, da han gav det mere almene kage-associationseksempel i indeværende fagbog?
- På side 70 refererer forfatteren til synæstesi som en måde at sanse på. For synsæstetikerer fungerer sanserne sammen på en, for andre mennesker, atypisk måde. Nogle synsæstetikere smager fx ord, mens andre ser lyde som farver. En klassiker om dette perceptions- og kognitionspsykologiske fænomen er Alexander Lurias fagbog *En ikonisk hukommelse* (1975).

- På side 72 omtaler forfatteren en amerikansk professor i jura (og psykiater) ved navn Elyn Saks, der i årevis har lidt af skizofreni. Forfatteren har ellers suppleret samvittighedsfuldt med referencer i andre dele af bogen, men udelader en reference til Saks' beretning. Den kommer så her i form af Saks' selvbiografi: *The Center Cannot Hold: My Journey Through Madness* (2007), som er en meget læseværdig skildring af et liv med skizofreni.
- *The Elephant Poem* er skrevet af John Godfrey Saxe (1816-1887) og bruges hyppigt til at illustrere splid imellem videnskaber.

